

گزیده اسناد وزارت جنگ

غائله جمهوری خواهی در مقطع سال های ۱۳۰۲-۱۳۰۳

دکتر موسی فقیه حقانی

سرشناسه	:	فقیه حقانی، موسی، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور	:	گزیده اسناد وزارت جنگ: غائله جمهوری خواهی در مقطع ساله‌های ۱۳۰۳ - ۱۳۰۲ / موسی فقیه حقانی؛ ناظر محتوایی و ویراستاری معاونت سیاسی سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع.
مشخصات نشر	:	تهران: سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، انتشارات دفاع، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۳۷۸ ص.
شابک	:	۸۷۴۵-۲۷-۳-۶۰۰-۹۷۸-۱۸۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبیا
عنوان دیگر	:	غائله جمهوری خواهی در مقطع ساله‌های ۱۳۰۳ - ۱۳۰۲.
موضوع	:	جمهوری خواهی — ایران
موضوع	:	Republicanism -- Iran
موضوع	:	ایران — سیاست و حکومت — ۱۳۰۲ - ۱۳۰۳ — اسناد و مدارک
موضوع	:	Iran -- Politics and government -- 1923 - 1924 -- Sources
شناسه افزوده	:	سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، انتشارات دفاع
شناسه افزوده	:	سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
رده بندی کنگره	:	DSR۱۴۸۲/ف۷۷۴۹ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	:	۹۵۵/۰۸۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۲۳۷۴۰

گزیده اسناد وزارت جنگ

غائله جمهوری خواهی در مقطع ساله‌های ۱۳۰۳ - ۱۳۰۲

مؤلف: دکتر موسی فقیه حقانی

ناظران طرح: سید کامران سیف - سید داوود فاطمی - احمد باقری
ناظر محتوایی و ویراستاری: معاونت سیاسی سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع
آماده سازی اسناد: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

چاپ: مرکز خدمات فرهنگی مطهر

نوبت و تاریخ چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۷

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد بهاء: ۱۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۸۷۴۵-۲۷-۳-۶۰۰-۹۷۸

نشانی ناشر: تهران، میدان نوبنیاد، خیابان شهید لنگری، جنب اداره هواشناسی،

ساختمان شهید مطهری، مرکز نشر دفاع

کدپستی: ۱۶۹۳۶۱۴۳۳۹ تلفن: ۲۲۹۳۰۰۰۶

پست الکترونیک: nashrdefa@fatehnet.net

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۷
مقدمه.....	۱۹
غائله جمهوری خواهی.....	۲۳
جمع‌بندی.....	۵۴
نتیجه.....	۵۷
اسناد غائله جمهوری خواهی؛ سال‌های ۱۳۰۲-۱۳۰۱.....	۵۷
دستورالعمل محرمانه رضاخان به فرماندهان قشون مبنی بر تحرک مخفیانه طبقات مختلف به تظاهرات به نفع جمهوری.....	۶۱
امتناع علمای مراغه از امضای تلگراف مربوط به جمهوریت و دستور به حرمت دائر بر لزوم رفع نگرانی آنان ..	۶۴
امتناع علما از امضای تلگراف‌های آماده‌شده بر علیه قاجاریه و تبلیغ جمهوریت.....	۶۵
صحنه‌گردانی نیروهای نظامی برای برگزاری میتینگ علیه قاجاریه.....	۶۶
برنامه‌ریزی قبلی برای احضار متنفذین و مجبور کردن آنها به ارسال تلگراف بر علیه سلطنت در آذربایجان.....	۶۷
گزارش از آستارا که حکایت از پشت‌پرده ارسال تلگراف‌های حمایت از جمهوریت دارد.....	۶۸
گزارش محرمانه فرمانده نظامی آستارا درباره اجبار مردم به شرکت در تظاهرات جمهوری خواهی و تهیه تلگراف‌های قلابی در حمایت از جمهوریت.....	۶۹

- ۷۰ اعمال زور در آستارا از سوی جمهوری خواهان برای بستن مغازه‌ها.
- ۷۱ اجرای دستورات تهران و تبریز برای ارسال تلگراف‌های قلابی حمایت از جمهوریت.
- ۷۲ امتناع علما و مردم اهر از همراهی با حرکت جمهوری خواهی.
- ۷۳ نامه رمز رضاخان به لشکر شمال غربی در خصوص لزوم همراه کردن طبقات مختلف با جمهوریت.
- ۷۵ مخالفت جدی علمای آذربایجان با جمهوری خواهی.
- ۷۶ گزارش از سازمان جمع اهالی و درخواست جمهوریت.
- تجمع در خیابان باغ شاه شیر بر علیه احمدشاه و درخواست از وکلای دوره پنجم برای تغییر رژیم به جمهوری ۷۷
- تجمع جمهوری طلبان در مدرسه چارباغ علیه احمدشاه و متهم کردن وی به فسق و فجور ۷۸
- تجمع در مسجد جامع بروجرد بر علیه قاجاریه و وفاداری از جمهوری ۷۹
- گزارش از تجمعات مرند، مراغه و اردبیل بر علیه قاجاریه و حمایت از جمهوری ۸۰
- درخواست جمهوری در ساوجبلاغ از سوی نمازگزاران جمعه و حضراتی سیف قضا ۸۱
- گزارش از تجمع طبقات مختلف بر علیه قاجاریه و درخواست جمهوری ۸۲
- تلگراف حزب دموکرات مستقل اصفهان به مجلس و جراید در خصوص خلع قاجاریه و اعلام جمهوری در ایران ۸۳
- گزارش تجمعات در ارومیه بر علیه قاجاریه و حمایت از جمهوری ۸۴
- گزارش از تجمع در مسجد خوی و تقاضای خلع قاجاریه از سلطنت و تأسیس جمهوری ۸۵
- گزارش درباره تجمعات و تعطیلی بازار برای تغییر رژیم سلطنت به جمهوری خواهی ۸۶
- تلگراف از طرف اهالی سفر و بانه درباره لزوم خلع قاجاریه ۸۷
- گزارش از باجگیران دائر بر تجمع طرفداران جمهوریت و تقاضای خلع قاجاریه ۸۸
- گزارش از سخنرانی ناطقین در شیراز در انتقاد از قاجاریه و تأیید جمهوریت ۹۰

- گزارش تجمع در مسجد جامع ساری در حمایت از جمهوری ۹۲
- گزارش از تجمع، به دعوت مدیر جریده فکر آزاد در مخالفت با قاجاریه و طرفداری از جمهوری ۹۳
- تلگراف تعدادی از خوانین بانه و سقز به سردار سپه و درخواست خلع قاجاریه و اعلام جمهوری ۹۵
- تلگراف از اصفهان به مجلس شورای ملی در مذمت بی‌مسئولیتی احمدشاه و تقاضای برقراری جمهوری ۹۶
- تلگراف تعدادی از علمای اصفهان به مجلس شورای ملی در مذمت شاهان قاجار و تقاضای خلع احمدشاه از سلطنت ۹۸
- تلگراف از اهلبان به مجلس شورای ملی در مذمت شاهان قاجار و احمدشاه و تقاضای برقراری جمهوری ۱۰۰
- تلگراف تعدادی از قاجار و آمل به خمین به رضاخان در مذمت احمدشاه و درخواست برقراری جمهوری ۱۰۳
- تلگراف رئیس اتحادیه مسلمانان، اصفهان به مجلس شورای ملی در مذمت قاجاریه و درخواست برقراری جمهوری ۱۰۶
- گزارش تلگرافی از خمین در خصوص درخواست تغییر سلطنت به جمهوری ۱۰۸
- تلگراف از سوی علمای سقز در مذمت قاجاریه و تقاضای برقراری جمهوری ۱۰۹
- گزارش ورود امیرلشکر غرب [احمد امیراحمدی] به مازندران و آیت‌الله زاده خراسانی و شیخ جواد صاحب جواهر به همدان ۱۱۰
- گزارش از تجمع در مسجد جامع کردستان در حمایت از سردار سپه و جمهوری ۱۱۱
- تجمع در تلگرافخانه سلماس و درخواست برقراری رژیم جمهوری ۱۱۲
- سخنرانی میرزا مصطفی میرپنج در شافارود بر علیه سلطنت و تأیید جمهوری و حضور طرفداران جمهوری ۱۱۳
- تلگراف از سلماس بر علیه سلاطین قاجار و درخواست برقراری جمهوری ۱۱۴
- تلگراف از خوی به مجلس شورای ملی دائر بر انتقاد از قاجاریه و تقاضای برقراری جمهوری ۱۱۶
- گزارش از تجمعات تبریز و نطق میرزا جوادخان ناطق در تمجید از جمهوری ۱۱۸

- گزارش از گرگانرود در خصوص سخنرانی انوشیروان طالش بر علیه سلطنت با شعار زنده باد جمهوری ایران ۱۱۹
- تلگراف از کردستان به مجلس شورای ملی دائر بر همراهی با سایر اهالی مملکت در جمهوری خواهی ۱۲۰
- گزارش از سرکشی فرمانده لشکر غرب به ملایر و قرائت لوایح [تغییر سلطنت] در حضور او ۱۲۱
- گزارش از همدان درباره استقبال از امیرلشکر و ملاقات با گروه هایی که خواهان تغییر سلطنت و تأسیس جمهوری می باشند ۱۲۲
- گزارش از اجتماع در نیشابور و درخواست جمهوریت ۱۲۴
- گزارش از اجتماع در سرحور درباره تغییر سلطنت ۱۲۵
- گزارش درباره اجتماع در منازاق نجفی در قوچان راجع به تغییر سلطنت و تأسیس جمهوریت ۱۲۶
- گزارش از اجتماع در ملایر بر سیه قاجاریه و درخواست جمهوری ۱۲۷
- گزارش از تجمع جمعیت اجتماعیون کرانشاه و درخواست تغییر سلطنت قاجار به جمهوری ۱۲۹
- تلگراف اتحادیه تجار اصفهان به مجلس شورای ملی در تقاضای خلع قاجاریه و برقراری جمهوری ۱۳۱
- گزارش تجمع کمیته فرقه دموکرات در کرمانشاه و درخواست خلع قاجاریه و برقراری جمهوری ۱۳۳
- گزارش اجتماعات در بجنورد و تقاضای جمهوری ۱۳۴
- گزارش از تحرکات برای تغییر سلطنت و تأسیس جمهوریت در مشهد و سرحدات خراسان ۱۳۵
- گزارش از تکاپوهای اهالی ولایت ثلاثه بر علیه قاجاریه و درخواست رژیم جمهوری ۱۳۶
- تجمع طرفداران جمهوری در دزداب [زاهدان] و تعطیلی بازار و ادارات ۱۳۷
- گزارش از انزلی درباره اجتماعات و سخنرانی های اشخاص در لزوم استقرار جمهوریت ۱۳۸
- گزارش درباره نطق میرزا اسماعیل نوری در اجتماع مردم همدان و درخواست جمهوری ۱۳۹
- گزارش درباره اجتماعات بر علیه قاجاریه و درخواست جمهوری در کرمان ۱۴۰
- گزارش درباره برگزاری اجتماعات در خصوص جمهوریت در بارفروش ۱۴۱

- گزارش درباره اجتماعات در قوچان و منزل آقای نجفی و درخواست جمهوریت ۱۴۲
- گزارش از نطق علما، تجار و کسبه ایبانه درباره تغییر سلطنت و تأسیس جمهوری ۱۴۳
- گزارش از تجمعات در عراق [اراک] پیرامون جمهوری خواهی ۱۴۴
- گزارش درباره تجمع احزاب سیاسی و آزادی طلبان به ریاست رئیس عدلیه و رئیس معارف سازی و درخواست
برقراری جمهوری ۱۴۵
- گزارش از تجمع تلگرافخانه شیراز با حضور ناظم التولیه و دستغیب و درخواست جمهوری و تهدید به انجام
اقدامات شدید ۱۴۶
- گزارش از خین و ساری درباره تجمعات جمهوری خواهی ۱۴۷
- گزارش در خصوص تحریکات مردم برای تغییر سلطنت و تأسیس جمهوری ۱۴۸
- گزارش از شیراز درباره هیئت عدلیه و آوردن علما به تلگرافخانه توسط مردم برای درخواست جمهوریت
و خلع قاجاریه ۱۴۹
- برگزاری تجمعات در گیلان از سوی جمهوری خواهان و مذمت قاجاریه ۱۵۱
- تجمع جمهوری خواهان در رودسر و سخنرانی موسوم به شیخ بهائی بر علیه سلطنت و طرفداری
از رضاخان ۱۵۲
- گزارش از دعوت اهالی رودسر به تجمع در مسجد برای اسماعیل سخنرانی [بر علیه قاجاریه] ۱۵۳
- گزارش درباره تجمع علما، اهالی و تجار در جز و تقاضای برقراری رژیم مملواری ۱۵۴
- گزارش از تجمعات جمهوری خواهی در کرمانشاه و برافراشتن پرچم سرخ جمهوری ۱۵۵
- تجمع جمهوری خواهان و تعطیل عمومی به منظور اظهار تنفر از قاجاریه و تقاضای جمهوریت ۱۵۷
- تلگراف از برازجان دائر بر تقاضای جمهوریت از سوی اهالی دشتی و دشتستان ۱۵۸
- گزارش از ساری درباره تجمعات و سخنرانی های ضد سلطنت قاجار و تأیید تأسیس جمهوریت به ریاست رضاخان ۱۵۹
- گزارش از همدان در خصوص تجمع در تلگرافخانه و درخواست از نمایندگان مجلس جهت تسریع در خلع
قاجاریه و برپایی جمهوری ۱۶۰

- گزارش از اجتماعات و تظاهرات با پرچم سرخ در همدان و درخواست تأسیس جمهوریت ۱۶۱
- گزارش درباره گسترش اعتراضات و تظاهرات برای تأسیس جمهوریت ۱۶۲
- گزارش درباره تجمعات بر علیه سلطنت قاجار و طلب جمهوریت و تشدید تظاهرات ۱۶۳
- گزارش از نطق علما و اهالی عباسی درباره تغییر قانون اساسی و تغییر سلطنت به جمهوری ۱۶۴
- گزارش تجمعات و تحرکات جمهوری خواهی در کرمان ۱۶۵
- پخش شب‌نامه سر تأیید جمهوری خواهی در یزد و تهدید به قتل کسانی که شبنامه‌ها را جمع می‌کنند ۱۶۶
- تجمع جمهوری خواهان در تبریز و تعطیلی مغازه‌ها و بازار در حمایت از جمهوریت ۱۶۷
- تعطیل عمومی و تجمع جمهور خواهان در عباسی و پیگیری جواب مساعد در خصوص تأسیس رژیم جمهوری ۱۶۸
- اعتراض اهالی اردبیل به عدم پاسخگویی نسبت به درخواست تغییر سلطنت به جمهوری ۱۶۹
- تجمع طرفداران جمهوری در سرپل و تظاهرات به نفع سردار سپه ۱۷۰
- تجمع طرفداران جمهوری در صحنه و تقاضا از حکومت کرمانشاه و مجلس شورای ملی برای تغییر رژیم پادشاهی ۱۷۱
- گزارش از بوشهر در خصوص تجمع اهالی در تلگرافخانه و درخواست جمهوری ۱۷۲
- گزارش از بجنورد درباره تجمع تعدادی از اهالی و تقاضای خلع قاجاریه و اعطای جمهوری ۱۷۳
- گزارش از سفارود درباره اجتماع عده‌ای دائر بر درخواست جمهوریت و تهدید اولیاء امیر از سوی آنان به انقلاب ۱۷۴
- گزارش از گرگانرود درباره تجمع عده‌ای در تلگرافخانه و سخنرانی بر علیه قاجاریه و درخواست جمهوری ۱۷۵
- گزارش درباره تقاضای علما و کسبه رودسر دائر بر خلع احمدشاه و برقراری جمهوریت ۱۷۶
- تجمع روزانه طرفداران جمهوری در قصر شیرین و درخواست تغییر سلطنت ۱۷۷
- تعطیلی مغازه‌ها و بازار از سوی طرفداران جمهوری و تظاهرات به نفع رضاخان در همدان ۱۷۸

- تظاهرات جمهوری خواهان به سردمداری موسوی زاده در یزد..... ۱۷۹
- تجمع جمهوری خواهان در سیستان بر علیه قاجاریه..... ۱۸۰
- تجمع و تظاهرات جمهوری خواهان در قوچان و سخرانی معظم السلطان بر علیه قاجاریه و قانون اساسی ۱۸۱
- گزارش از لرستان در خصوص تجمع اهالی و درخواست جمهوریت..... ۱۸۲
- تجمع جمهوری خواهان در مسجد وکیل شیراز و استماع نطق امین الواعظین و صدر الانام و... در تأیید جمهوریت ۱۸۳
- تجمع طرفه ران جمهوری در خوانسار و انتقاد از سلطنت و تظاهرات به نفع جمهوریت ۱۸۵
- تجمع طرفداران جمهوری در کنگاور و تقاضای دریافت پاسخ مساعد از مجلس درباره تأسیس رژیم جمهوری ۱۸۶
- گزارشی از تجمع اهالی آمل در تله افخانه و اظهار تنفر از قاجاریه و تقاضای جمهوریت..... ۱۸۷
- تجمع و سخرانی جمهوری خواهان در تبریز و تشدید فشار به مجلس شورای ملی جهت تأیید رژیم جمهوریت ۱۸۸
- گزارش استقبال از مجسمه سردار سپه در زنجان ۱۸۹
- تجمع و تظاهرات جمهوری خواهان با نشانه‌های سرخ در قزوین و درخواست تغییر رژیم از مجلس شورای ملی..... ۱۹۰
- بروز هیجان در گلپایگان پیرامون جمهوری خواهی..... ۱۹۱
- حضور امیر لشکر غرب [احمد امیراحمدی] در بین طرفداران جمهوری در همدان و وعده پیگیری جهت تحقق خواسته‌های آنان ۱۹۲
- ازدحام و تظاهرات طرفداران جمهوری در همدان و تعطیلی بازار تا تحقق تأسیس جمهوری ۱۹۳
- تجمع طرفداران جمهوری در زنجان و تقاضای برقراری فوری جمهوریت ۱۹۴
- تظاهرات جمهوری خواهان در مصلی یزد و درخواست مجدد برقراری جمهوری ۱۹۵
- تجمع و تظاهرات طرفداران جمهوری با پرچم سرخ در قزوین ۱۹۶

- تجمع اهالی سوادکوه و بخش‌های تابع در زیرآب در حمایت از جمهوری و مخالفت با احمدشاه ۱۹۷
- تجمع جهت تغییر قانون اساسی برای تغییر سلطنت و برقراری جمهوریت ۱۹۹
- گزارش از تجمع تجار و اصناف تبریز بر علیه قاجاریه و حمایت از جمهوریت ۲۰۰
- گزارش از عباسی در خصوص تجمع اهالی و درخواست جمهوریت ۲۰۱
- گزارش از سباب در خصوص تجمع اهالی و درخواست اجرای مرام جمهوری ۲۰۲
- تجمع خشنونت‌آمیز طرفداران جمهوری در تلگرافخانه اصفهان و تقاضای رسیدگی به عزل قاجاریه از سلطنت ۲۰۳
- گزارش از کلات را به تجمع اهالی و درخواست جمهوریت ۲۰۴
- گزارش از یزد درباره تجمع متحدان اهالی و درخواست تغییر رژیم به جمهوری ۲۰۵
- گزارش از گمش‌تپه اترکمن صحرا، در خصوص بخش عکس احمدشاه با زنان اروپایی و انزجار آنها از شاه و درخواست جمهوری ۲۰۶
- گزارش جشن تبلیغاتی طرفداران سردار سپه با حضور امیرلشکر غرب [احمد امیراحمدی] در همدان ۲۰۷
- تجمع اهالی هارون‌آباد در تلگرافخانه در مخالفت با سلطنت قاجار ۲۰۸
- تظاهرات و سرودخوانی طرفداران جمهوری در بم ۲۰۹
- تجمع جمهوری خواهان در کرمانشاه و تعطیلی بازار و تشدید هیجانات بر علیه قاجاریه ۲۱۰
- تجمع جمهوری خواهان در مشهد و سخنرانی شیخ احمد بهار و شیخ محمدعلی و خاندان دیگر در تأیید جمهوریت و تقبیح سلطنت قاجاریه ۲۱۱
- تجمع طرفداران جمهوری در گروس و اظهار نفرت از قاجاریه و تقاضای تغییر سلطنت ۲۱۳
- گزارش از زیرآب سوادکوه درباره تجمع تعدادی از اهالی و درخواست تغییر سلطنت به جمهوری به ریاست رضاخان ۲۱۴
- گزارش درباره امکان بروز شورش از سوی طرفداران تغییر سلطنت به جمهوریت ۲۱۵
- تجمع اهالی آباده و مطالبه تحقق درخواست خود در خصوص تأسیس رژیم جمهوری ۲۱۶

- گزارش از شیروان درباره تجمع اهالی در تلگرافخانه و درخواست جمهوریت..... ۲۱۷
- گزارش از قم درباره آمدن عده‌ای از روحانیون از نجف جهت مشایعت مراجع از ایران به نجف..... ۲۱۸
- گزارش از آمل درباره تعطیلی مغازه‌ها [در اعتراض به قاجاریه و درخواست جمهوریت]..... ۲۱۹
- گزارش از بارفروش (بابل) درباره تجمع مردم، کارگران، دانش‌آموزان او درخواست جمهوریت..... ۲۲۰
- گزارش از سبزوار در خصوص تظاهرات جمهوری خواهی و درخواست انتصاب رضاخان به ریاست جمهوری..... ۲۲۱
- گزارش از تبریز درباره تجمع مردم و تقاضای آنها از مجلس برای برقراری جمهوری..... ۲۲۳
- تجمع اهالی اصفهان (بهبهر) در طرفداری از جمهوریت پس از رسیدن اخبار درج شده در روزنامه‌ها به این شهر ۲۲۴
- گزارش از کرمان در خصوص تجمع اعضای حزب دموکرات و درخواست تغییر رژیم به جمهوری..... ۲۲۵
- گزارش از کرمانشاهان دربارت تجمع اهالی و درخواست تغییر رژیم به جمهوری و تهدید اولیای امور از سوی آنان..... ۲۲۷
- گزارش از استرآباد درباره تحسن عده‌ای بر اهالی و درخواست جمهوریت..... ۲۲۸
- گزارش از استرآباد درباره تجمع و تعطیلی در شهر درخواست جمهوریت..... ۲۲۹
- گزارش از ماکو درباره هیجانات عمومی در شهر و تقاضای انهدام اساس سلطنت قاجار و استقرار جمهوریت..... ۲۳۰
- گزارش از ساوجبلاغ دائر بر درخواست جمهوریت پس از نماز جمعه..... ۲۳۱
- گزارش از ارومیه درباره تجمع در تلگرافخانه [در ضدیت با قاجاریه و درخواست جمهوریت]..... ۲۳۲
- گزارش از کرمان درباره هیجان عمومی و درخواست جمهوریت..... ۲۳۳
- گزارش از یزد درباره تحسن اهالی و درخواست جمهوریت..... ۲۳۴
- گزارش تلگرافی از شیراز به تهران در خصوص اجتماعات در تلگرافخانه و تقاضای خلع احمدشاه و برقراری جمهوریت..... ۲۳۵
- گزارش از بارفروش (بابل)..... ۲۳۶
- تجمع جمهوری خواهان اصفهان و مطالبه جواب به درخواست تأسیس رژیم جمهوری..... ۲۳۷

- تجمع اهالی سوادکوه برای استماع نطق طرفداران جمهوری و حاکم سوادکوه..... ۲۳۸
- گزارش تلگرافی از سلماس درباره اجتماع رؤسای عشایر و تقاضای تغییر سلطنت به جمهوریت..... ۲۳۹
- گزارش از کردستان درباره اجتماعات برای تغییر سلطنت به جمهوریت..... ۲۴۰
- تحصن جمهوری خواهان و حضور دبیراعظم نماینده تبریز در تلگرافخانه..... ۲۴۱
- گزارش درباره تعطیلی مدارس همدان و رژه معلمین و دانش آموزان با پرچم سرخ و مطالبه جمهوریت..... ۲۴۲
- تجمع جمهوری خواهان عراق [اراک] و مطالبه جواب درخواست تأسیس رژیم جمهوری..... ۲۴۳
- تجمع جمهوری خواهان در اردکان و استماع سخنرانی سالک اردکانی پیرامون محاسن جمهوریت..... ۲۴۴
- تجمع جمهوری خواهان علیه ایلان قاجار و برپایی میتینگ در حمایت از جمهوری..... ۲۴۵
- تجمع جمهوری خواهان و استماع سخن امین الواعظین، میرزا محمدحسن دستغیب، ناظم التولیه در خصوص رژیم جمهوری و پیگیری درخواست معبر رژیم..... ۲۴۶
- گزارش از خوی دائر بر اجتماع مجدد جمعی از افراد و مطالبه پاسخ در خصوص درخواست تغییر سلطنت به جمهوریت..... ۲۴۷
- گزارش از چالدران و تقاضای تغییر سلطنت به جمهوریت از سوی اهالی..... ۲۴۸
- تجمع جمهوری خواهان و پیگیری موضوع خلع قاجاریه و تأسیس رژیم جمهوری..... ۲۴۹
- تلگراف از عباسی درباره اجتماع در مساجد و تلگرافخانه برای برقراری جمهوریت..... ۲۵۰
- گزارش تلگرافی از مشهدسر (بابلسر) درباره اجتماعات مردم و تقاضای برقراری جمهوریت..... ۲۵۱
- گزارش از اصفهان درباره تجمعات در تلگرافخانه و تقاضای خلع قاجاریه و برقراری جمهوریت..... ۲۵۲
- گزارش از یزد درباره اجتماع مردم یزد، انار، اردکان در تلگرافخانه ها و تقاضای جمهوریت..... ۲۵۳
- گزارش از بروجرد در خصوص اجتماعات در مسجد سلطانی و تقاضای تغییر سلطنت به جمهوریت..... ۲۵۴
- گزارش از خوانسار در خصوص درخواست تغییر سلطنت به جمهوریت از سوی برخی اهالی..... ۲۵۵
- تلگراف تهدیدآمیز از اردبیل خطاب به نمایندگان مجلس شامل لعن بر احمدشاه..... ۲۵۶

- گزارش از قم در خصوص مخالفت علما با جمهوری خواهی و اصرار آنان برای اجرای اصل دوم متمم قانون اساسی ۲۵۸
- گزارشی از اهر درباره تجمع اهالی و درخواست جمهوریت و خلع قاجاریه از سلطنت ۲۶۱
- گزارش از تجمعات در ساوجبلاغ و درخواست الغای سلطنت قاجار و برقراری نظام جمهوری ۲۶۲
- گزارش از شورش و تحصن در کمره و درخواست خلع قاجاریه و برقراری جمهوریت از مجلس شورای ملی ۲۶۳
- تجمع طرفداران جمهوری در انزلی به منظور پیگیری درخواست تأسیس رژیم جمهوری ۲۶۴
- تشدید هیجانات جمهوری خواهی در لاهیجان و پیگیری مطالبات در این زمینه ۲۶۵
- تشدید هیجانات در کرمانشاه پیرامون جمهوری خواهی ۲۶۶
- تحصن و تعطیلی بازار توسط هیئت اصناف اردبیل و پیگیری تحقق درخواست تغییر قانون اساسی و برقراری رژیم جمهوری از مجلس شورای ملی ۲۶۷
- نطق وکیل زاده در مدرسه چهارباغ امیران و اطلاع به جمهوریت ۲۷۰
- تظاهرات در کمره برای استقرار جمهوری و خلع قاجاریه ۲۷۱
- اجتماع مردم در تلگرافخانه بارفروش (ابابیل) در باب جمهوریت و خلع قاجاریه از سلطنت ۲۷۲
- تلگراف تهدیدآمیز به نام عموم اهالی اردبیل در خصوص ساقط کردن رژیم قاجار علی رغم انصراف رضاخان از تعقیب موضوع جمهوریت ۲۷۳
- درخواست خلع قاجاریه از مجلس شورای ملی ۲۷۷
- تشکر رضاخان از ابزاز احساسات طرفداران خود پس از انصراف از استعفا ۲۷۸
- تلگراف به سردار سپه و تشکر از انصراف وی از کناره گیری ۲۷۹
- تحصن اهالی کمره در تلگرافخانه برای برقراری جمهوریت و خلع قاجاریه از سلطنت ۲۸۰
- شادمانی جمهوری خواهان انزلی از قبول مجدد زمامداری از سوی سردار سپه و انتظار محقق شدن رژیم جمهوری ۲۸۱
- تعطیلی شهر خمین و پیگیری تأسیس جمهوری از سوی مجلس ۲۸۲

- تجمع اهالی کمره و درخواست جمهوری و خلع قاجاریه..... ۲۸۵
- دستور رضاخان به فرمانده لشکر شمال غرب (حسین خزایی) دائر بر تسریع در اجرای دستورات و به کارنبردن تهدیداتی نظیر تجزیه طلبی..... ۲۸۹
- تلگراف رئیس اداره کل قشون درخصوص لزوم تسریع در ارسال تلگرافات بر علیه قاجاریه و تشدید اقداماتی نظیر تظاهرات برای تغییر رژیم..... ۲۹۰
- دستور خیلی فوری رئیس ارکان حرب کل قشون درخصوص لزوم شدت بخشیدن به اقدامات بر علیه قاجاریه از تمام مناطق غرب..... ۲۹۱
- تلگراف محمده دائر بر لزوم تأمین مخارج اقدامات درخصوص تغییر سلطنت از قبیل هزینه مطبوعات، ارسال تلگراف و..... ۲۹۲
- نامه محرمانه امیرلشکر غرب حسین خزایی دائر بر درخواست تأدیه وجوه تلگراف های ارسالی به تهران بر علیه قاجاریه و حمایت از رضاخان..... ۲۹۳
- دستورالعمل در خصوص لزوم تأسی ولایات به آذربایجان بر طرح خلع قاجاریه و ارسال تلگراف با مهرهای فراوان..... ۲۹۴
- موظف کردن حکومت گیلان به پیروی عملی از آنکه با موضوع جمهوری خواهی..... ۲۹۶
- پیوست..... ۲۹۹
- همه جمهوری مصب شدند! جمهوری برحق است!..... ۳۱۳
- جمهوری نامه..... ۳۱۷
- مسمط موشح..... ۳۲۴
- مشروح جلسات پایانی مجلس شورای ملی در سال ۱۳۰۲ و مقابله مدرس با تلاش طرفداران رضاخان برای تصویب طرح تغییر رژیم به جمهوری..... ۳۲۶
- گزیده شرح واقعه دوم فروردین ۱۳۰۳ به قلم ملک الشعرای بهار..... ۳۶۴
- نام های اشخاص..... ۳۷۱

پیشگفتار

اسناد به عنوان بخشی از یادواره‌های مشترک جوامع مختلف بشری در طول دوره‌های تاریخی، همواره نقش مهمی در حفظ هویت دینی، ملی و فرهنگی گذشته، حال و آینده داشته و خواهد داشت. اسناد، درواقع چراغ راهنمایی برای متخصصین، پژوهشگران و آحاد ملت‌ها است تا به‌وسیله آن‌ها، تاریخ، هویت و حافظه ملی سرزمینشان را حفظ نمایند.

در حقیقت اسناد برای پژوهش‌های تاریخی، همچون مصالحی هستند که مورخ با استفاده از آن‌ها به بازسازی تاریخ، می‌دازد و در نتیجه «روابط اجتماعی» انسان‌ها شکل می‌گیرد. اسناد با توجه به استفاده‌ای که در هر زمان از آن‌ها می‌شود دارای دو ارزش اداری و تحقیقی هستند. تا زمانی که مطالب مربوط به مسائل روزمره جاری است، اداری یا شخصی محسوب می‌شوند؛ لیکن پس از آن که ارزش جاری و روزمره خود را از دست دادند، ارزش تحقیقی و استنادی پیدا می‌کنند.

بسیاری از اسناد با ارزش و منحصر به فرد و حتی مجموعه‌های کامل آرشیوی و کتابخانه‌ها در طول تاریخ بر اثر حوادث طبیعی و یا فجایع انسانی، از میان رفته‌اند و یا به دلیل غفلت و فراموشی دولت‌ها و صاحبانشان، پاره یا فرسوده شده و بسیاری از راه‌های چاره این مشکل، در کنار سایر راه‌حل‌ها، تجمع، پالایش و تهیه و تدوین کتب و مقالات تحلیلی و پژوهشی از اسناد موجود، برای استفاده محققین و پژوهشگران حاضر و نسل‌های بعدی می‌باشد. اهمیت این اسناد تا آنجاست که فرماندهی معظم کل قوا، حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) می‌فرمایند: «آن بخش‌هایی که اسناد در اختیار دارند، [بدانند] نگهداری اسناد، پردازش و تدوین اسناد خیلی مهم است. اینها نبایستی بگذارند که از

دست برود، باید در اختیار محققین قرار بگیرد.»

در همین راستا، ایجاد و افتتاح مرکز اسناد وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، مطابق تدابیر و دستورات ابلاغی وزیر محترم وقت دفاع، مبنی بر ایجاد زمینه‌ای برای بهره‌برداری مراکز دانشگاهی، پژوهشی و تحقیقاتی داخل و خارج از نیروهای مسلح از اسناد موجود، در دستور کار قرار گرفت.

در بازدیدی که بهمن ماه ۱۳۹۵ توسط مسئولین محترم وزارت دفاع از مرکز اسناد این وزارتخانه انجام شد، مقرر گردید با همکاری سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع، زمینه بهره‌برداری حداکثری از اسناد موجود ایجاد گردیده و چندین جلد کتاب به صورت تحلیلی و توضیفی از اسناد مورد نظر تهیه، تدوین و چاپ گردد.

سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع با بهره‌گیری از ظرفیت محققین و پژوهشگران خود و در تعامل با «مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران»، این کار پربرکت را آغاز نموده و امروز خداوند متعال را شاکریم که این اسناد از مجموعه کتب مورد نظر، به زیر طبع، آراسته شده و با عنوان «غائله جمهوری خواهی در مقطع سال های ۱۳۰۲-۱۳۰۳» با متنی روان، مستند و تحلیلی، به جامعه علمی کشور اسلامی عزیزمان ایران، تقدیم می‌گردد.

لازم می‌دانم از حمایت‌های وزیر محترم دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، امیر سرتیپ حاتمی و تمامی دست‌اندرکاران تدوین این کتاب از جمله، تقدیر و تشکر نموده و خاشعانه از آستان خداوند متعال مسئلت نمایم در تداوم مجذانه این حرکت پربرکت ما را یاری نماید. با آرزوی تعجیل در فرج مولی و مقتدایمان حضرت ولی عصر (عج) و سلامتی نائب برحقش، فرماندهی معظم کل قوا، حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

محمدحسین قندهاری

رئیس سازمان عقیدتی سیاسی

وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح

تایستان ۱۳۹۷ هجری شمسی